

به نام ایزد منان

بودجه و اعتبارات هزینه ای و تملک سرمایه ای

گردآوری مطالب :

سید کسری بابایی

کارشناس زراعت

۱۳۹۲

بسمه تعالی

بودجه

انسانها در دوران مختلف همیشه درصدد بوده اند تا نیازها و خواسته های خود را به نوعی از امکاناتی که در طبیعت وجود دارد تأمین نمایند. اما با توجه به اینکه نیازها و خواسته های انسان نامحدود و در مقابل، منابع و امکاناتی که در اختیار دارد محدود است، می توان گفت که بشر با دنیایی مملو از کمیابی زندگی می کند و لذا در مواجهه با این مشکل از قوه تعقل و قدرت تجزیه و تحلیل و توان پیش بینی خود استفاده کرده و با توسل به برنامه ریزی درصدد برآید تا با حداقل امکاناتی که در اختیار دارد، حداکثر مطلوبیت را نصیب خود نماید.

حتی آثار به جا مانده از زندگی بشر اولیه در صدها هزار سال پیش، قبل نشانه های زیادی از برنامه ریزی در امور دارد. با عنایت به مباحث مطرح شده، می توان گفت: فلسفه وجودی بودجه نویسی دو عامل است: یکی نیازهای نامحدود بشر و دوم منابع و امکانات محدودی که در اختیار دارد.

تعریف بودجه :

در گذشته فرانسویان کلمه «بوژت» را به معنی کیف یا کیسه چرمی کوچک به کار می برده اند. این کلمه نخستین بار در انگلستان برای کیف کوچک حاوی مهر «وزارت دارایی» آن کشور و سپس نام کیفی گردید که بصورت دریافتها و پرداختهای کشور را در آن می نهادند. در سال ۱۷۳۳ زمانی که وزیر دارایی انگلستان صورت دریافتها و پرداختها و گزارش مالی سالانه کشور را برای نمایندگان مردم مطرح ساخت، نویسنده ناشناسی در جزوه ای با عنوان «کیسه اش باز شد!» به سیاست وزیر دارای حمله نمود و او را به شعبده بازی تشبیه کرد که کیسه حقه ها و کلکهای خود را گشوده است و به طعنه گفته شد «سفره اش-بودجه اش- را گشوده است». کلمه بودجه از زبان فرانسه وارد زبان انگلیسی و فارسی شده و معنی لغوی آن به منزله کیف یا ساک خزانه دار بوده است که دریافتها و وجوه دولتی را در آن قرار می دادند و هزینه های دولتی از وجوه داخل آن کیف یا ساک پرداخت می شده است. از بودجه تعاریف مختلفی شده است که هیچ کدام جامع و کامل نیست و بستگی به دیدگاههای گوناگون آن در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی یا سیاسی، حقوقی و قانونی دارد. بودجه، پیش بینی هزینه اجرایی عملیات در طول مدت یکسال است که در نهایت به دایره اعتبارات ارائه می گردد.

چون مفهوم بودجه از آغاز پیدایش تاکنون تغییر و تحول بسیار یافته است از این رو تعریف جامعی که در برگیرنده تمام مفاهیم آن در دوره های گذشته و زمان حال باشد کار دشواری است. دیدگاهها، نظریه ها و تعاریف زمانمند و مکانمنداند و به همین خاطر در زمان ها و مکان های متفاوت تعاریف متفاوتی ارائه شده است. اگر نظام بودجه ریزی کشور را به ساختمانی تشبیه نمایم، اصول بودجه فونداسیون و اسکلت آن محسوب می شود و هر چه بر مبنای اصول علمی و منطق اقتصادی استوارتر باشد قطعاً نتایج مطلوب تری به دنبال خواهد داشت. اصول بودجه در ایران نشأت گرفته از قانون اساسی، قانون محاسبات عمومی، قانون برنامه و بودجه و دیدگاههای صاحب نظران و کارشناسان

اقتصادی می باشد [۴]. در این مقاله ابتدا به اصطلاحات بودجه و سپس تعاریف مهم آن پرداخته و در نهایت به اصول مهم بودجه اشاره می شود.

بودجه ریزی : فرایند توسعه در برنامه کوتاه مدت است که شامل تهیه و تنظیم و پیشنهاد بودجه ، تصویب ، اجرا و نظارت بر بودجه در یکسال مالی است . بودجه ریزی تفکری منسجم از منابع مالی محدود در برابر نیازهای نامحدود است به طوری که ارتباطات ارگانیک و همه جانبه بین منابع مالی و غیرمالی لحاظ شده باشد. بودجه ریزی ، برآورد منطقی حجم عملیات در مقابل اعتبارات است و با توسل به بودجه ریزی ، برنامه توسعه از بالقوه به صورت بالفعل در می آید .

تاریخچه بودجه در ایران

قبل از مشروطیت شاه شخصی را به نام وزیر مالیه مأمور می ساخت بودجه کشور را تنظیم کند با انقلاهی مشروطه در زمینه بودجه قوانین رواج یافت که عمدتاً از قوانین بودجه فرانسه نشأت می گرفت برطبق قوانین اساسی متمم آن مجلس ظاهراً محور قدرت بود، و تصویب بودجه به مجلس واگذار شد. در ایران بودجه در سال ۱۲۸۹ (ش) به روش جدید تهیه شد تا سال ۱۳۳۶ در بودجه کل کشور تنها بودجه وزارتخانه ها، ادارات دولتی، سازمان برنامه، شرکتهای تابع وزارت صنایع و معادن و شرکت ملی نفت نیز به بودجه کل کشور اضافه شد، تا سال ۱۳۴۳ بودجه ایران توسط وزارت دارایی براساس پیشنهاد وزارتخانه ها و سازمانهای دولتی و بررسی هزینه سنوات گذشته و نیاز آینده آن تهیه می شد در سال ۱۳۴۴ لایحه بودجه کل کشور از طرف سازمان برنامه به صورت برنامه تنظیم و برای اولین بار بودجه برنامه ای به تصویب قوه مقننه رسید.

در سال ۱۳۵۱ دفتر مرکزی بودجه سازمان برنامه و بودجه تغییر نام داد و از سال ۱۳۶۵ بودجه عرضی نیز پیوست لایحه بودجه تقدیم مجلس شد در سال ۱۳۶۶ قانون محاسبات عمومی جدید با توجه به شرایط بعد از انقلاب به تصویب رسید.

اولین تعریف قانونی که از بودجه در نظام حقوقی مالی ایران به عمل آمده است در ماده یک قانون محاسبات عمومی مصوب مورخ ۲۱ صفر ۱۳۲۹ هجری قمری مطابق با سال ۱۲۸۹ شمسی است که بودجه را چنین تعریف کرده است [۷]: «بودجه دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب می گردد. مدت مزبور را سنه مالی می گویند که عبارت از یک سال شمسی است».

دومین تعریف قانونی مربوط به قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۶ اسفند ۱۳۱۲ شمسی مربوط می شود که چنین آمده است [۷]: بودجه لایحه پیش بینی کلیه عواید و مخارج مملکتی است برای مدت یکسال شمسی که به تصویب مجلس شورای ملی رسیده باشد.

سومین تعریف قانونی مربوط به قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۵ دیماه ۱۳۴۹ شمسی است که بودجه را چنین تعریف نموده است [۷]: «بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی که منجر به وصول به هدفهای دولت می شود و از سه قسمت تشکیل می شود:

«.

چهارمین تعریف مربوط است به قانون محاسبات عمومی کشور ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی، در این قانون، بودجه کل کشور چنین تعریف شده است [۷]: «بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاستها و به هدفهای قانونی می شود».

با دقت بیشتر در تعریف بودجه متوجه می شویم که سه جنبه سیاسی، مالی و برنامه ای جزو ماهیت بودجه بوده، هر تعریفی از بودجه باید بر پایه های سه گانه مذکور تکیه داشته باشد. منتها هر دسته از تعاریف بودجه به مناسبت شرایط و اوضاع و احوال حاکم، بر یکی از جنبه های سه گانه فوق تأکید بیشتری نموده است. به بیان دیگر هر نوع بودجه به مفهوم واقعی آن دارای آثار و ابعاد سیاسی، مالی و برنامه ای است و این سه بعد از هم جدا نشدنی و ذاتی بودجه بوده، در همدیگر تأثیر متقابل و مداوم دارند.

:

بودجه کل کشور :

برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه شده و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی است که منجر به نیل سیاستها و هدف های قانونی می شود و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل شده است :

:

:(

:(

بودجه دولت در واقع به نوعی تراز عملیات مالی دولت می باشد که منابع و مصارف دولتی با عنوان دریافتها و پرداختها در آن منظور می شود. و از چهار مرحله جداگانه تشکیل می شود که مجموع این چهار مرحله را ، دوره بودجه ، مراحل بودجه ، یا سیکل بودجه نامیده اند که به

ترتیب عبارتند از:

۱. مرحله تهیه و تنظیم پیشنهاد بودجه توسط دولت

۲. مرحله تصویب بودجه توسط مجلس

۳. مرحله اجرای بودجه توسط دولت

۴. مرحله نظارت بر بودجه توسط مجلس

درآمد عمومی :

عبارتست از درآمدهای وزارتخانه ها ، موسسات دولتی که از طریق مالیات ها ، دریافت کمک های اجتماعی (حق بیمه) ، دریافت کمک های بلاعوض، درآمدهای اموال و دارائیهها، درآمدهای خدمات و فروش کالا ، درآمدهای جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه که در قانون بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد عمومی منظور می شود .

درآمد اختصاصی :

عبارتست از درآمدهایی که به موجب قانون برای مصرف یا مصارف خاص در بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد اختصاصی منظور می گردد. (ماده ۱۴ قانون محاسبات عمومی) و درآمدهایی هستند که به موجب قانون توسط دستگاههای اجرایی وصول و به خزانه دولت واریز می شوند و به طور کلی به مصرف هزینه های خاص همان دستگاه می رسد . قانونگذار عرفاً در هنگام صدور مجوز وصول درآمد اختصاصی موارد مصرف آن را مشخص می نماید . ذکر درآمد اختصاصی در متن اسناد ضروری است تا به منزله درآمد اختصاصی قلمداد گردد .

اهمیت بودجه:

بودجه بندی اهداف و کاربردهای مختلفی در تنظیم، تصویب، اجرا و کنترل سیاستهای دولت و سازمانها دارد. در مرحله اول، بودجه چارچوبی را برای تنظیم سیاستهای دولت و سازمانها فراهم می کند و فعالیتهای مختلف برای رسیدن به اهداف توسعه و تقسیم این فعالیتها بین مجریان فعالیتها تعیین می شود. در مرحله تصویب، بودجه وسیله کنترل قانونی است. در مرحله اجرا، بودجه بندی راهنمای مدیران در اجرای سیاستهای تدوین شده است و در نهایت بودجه بندی مهم ترین ابزار کنترل و نظارت بر عملکرد دولت و سازمانها محسوب می شود.

بنابراین اهداف و مقاصد بودجه بندی را در سطح کلان(دولت) که قابل تصمیم به سطوح سازمانی نیز می باشد، را می توان به شرح ذیل بیان کرد:

الف- بودجه وسیله ای برای تدوین و تنظیم برنامه های دولت و سازمانها است.

ب- بودجه وسیله تحصیل مجوز قانونی برای فعالیتهای دولتها و سازمانها است.

ج- بودجه راهنمای اجرای سیاستهای دولتی و سازمانها است:

د- بودجه قوی ترین وسیله کنترل قوه مجریه توسط قوه مقننه و وسیله آگاهی و اطمینان مردم از مصرف صحیح و قانونی منابع و وجوه عمومی است.

اصول بودجه :

نقطه نظرات صاحب نظران پیرامون اصول بودجه با یکدیگر تفاوت دارند. ولی این تفاوت نظر کلی نبوده و در بعضی از این اصول یک توافق نظر ضمنی وجود دارد. با توجه به تفاوتی که در ساختار دولت، اختیارات دولت و نوع حکومت در بین جوامع مختلف وجود دارد و همچنین پویایی وظایف و اختیارات دولتی در طول زمان، این تفاوت ها قابل توجهی می باشند. معمولاً اطلاق واژه «اصل» بدان گونه از قواعد و مقررات صورت می گیرد که چه از نظر مکان و چه از نظر زمان غیر قابل تغییر باشند. در حالیکه نباید به دلایل بالا آنچه که به صورت متعارف اصول بودجه خوانده می شوند تحت شرایط متفاوت تغییر کرده و یا به راحتی و بدون ایجاد مسأله ای از سوی دولتی نادیده گرفته شوند. در نتیجه استفاده از کلمه «اصل» برای بیان قواعد و ضوابط بودجه شاید چندان مناسب نباشد. به هر حال از آنجا که استفاده از این واژه در عمده کتابهای مالی متداول است در اینجا نیز ما به تبعیت برای بیان و معرفی قواعد، مقررات و ضوابط مفید در تهیه و تنظیم بودجه از واژه «اصل» استفاده می کنیم[۱۱].

۱- اصل سالانه بودن بودجه

در عمده تعاریف از بودجه اشاره شده است که بودجه یک «پیش گویی» است. از آنجا که زمان در پیش گویی یک عامل عمده است، برای بودجه نیز زمان یک «اصل» محسوب می شود. اما چه مدت از زمان در بودجه مورد پیش گویی قرار می گیرد؟ الزاماً مدت زمان بودجه نمی تواند اصل باشد. به هر حال به صورت قاعده و عمدتاً بودجه برای یک سال تهیه می شود که با توجه به سال قانونی در ایران عرفاً یک سال شمسی است. به این صورت که خط مشی ها، سیاستها، برنامه ها، عملیات، درآمدها و هزینه ها و بالاخره کلیه محتویات بودجه برای یک سال شمسی پیش گویی می گردد[۱۱]. از آنجائیکه تهیه و تنظیم بودجه کاری دشوار و زمان بر است و گاه بیش از نیمی از سال را به خود اختصاص می دهد، گاه از طرف بعضی از صاحب نظران پیشنهاد شده است که بودجه برای زمانی طولانی تر از یکسال تهیه و تنظیم شود. چنانچه بنا به هر دلیلی بودجه سال آتی مصوب نشد دولت برای پیشبرد امور می تواند به اندازه بودجه سال قبل را برای فروردین ماه

استفاده کند که به آن بودجه می گویند و اگر برای اردیبهشت آماده نشد می تواند از بودجه استفاده کند و به همین ترتیب تا خرداد ادامه دهد [۲]. در بسیاری از کشورها علاوه بر بودجه سالانه یک برنامه یا تنظیم بودجه چند ساله نیز صورت می گیرد. معروفترین این نوع از بودجه های برنامه ای، برنامه پنج ساله است.

۲- اصل تعادل بودجه

بر اساس این اصل درصد رشد هزینه ها نباید بیشتر از درصد رشد درآمد باشد [۱۲]. شاید بتوان گفت که این اصل متأثر از دیدگاه کلاسیکها از دولت است که از نظر آنها دولت خوب آن است که حداقل درآمد را داشته و حداقل هزینه را انجام دهد و در امور اقتصادی دخالت نکند. در نتیجه استفاده از ابزار اقتصادی مثل سیاست کسر بودجه مورد قبول نبوده و بودجه متعادل یک اصل تلقی می شده است. چنانچه وقتی که در دوره جنگهای انگلیس و فرانسه با ناپلئون در سالهای ۱۸۱۵ و ۱۸۱۶ دولت انگلیس با کسر بودجه مواجه شد، دیوید ریکارد و اقتصاددانان معروف کلاسیک انگلیسی آن را یک فاجعه و مضر به حال سلامت اقتصاد خواندند. امروز تقریباً بسیار نادر اتفاق می افتد که دولتی یک بودجه متعادل را اجراء نماید. معمولاً دولتها از نظر حسابداری برای حفظ تراز درآمدها و هزینه ها در شرایطی که با کسر بودجه مواجه هستند. (این مورد غالب موارد از عدم تعادل بودجه است). قرضه دولت از مردم یا بانک مرکزی را منظور می نمایند و عمدتاً از سیاست کسر بودجه برای ایجاد رشد اقتصادی استفاده می کنند. در بسیاری از نوشته های صاحب نظران، بودجه متأثر از اصل تعادل بودجه، اصل دیگری تحت عنوان «اصل تقدم درآمدها بر هزینه» مطرح می نمایند. به این مفهوم که ابتدا درآمدها باید مشخص شود و محاسبه گردند، سپس بر اساس پیشگویی درآمد، هزینه را پیش گویی نمایند تا از حد درآمد تجاوز ننموده و تعادل بودجه به هم نخورد [۱۱]. اینک با توجه به اصل تعادل بودجه و استثناهایی که نقش جدید دولت ها ایجاد نموده به نظر می رسد امروزه وقتی از تعادل بودجه سخن به میان می آید اصل تعادل از نظر اقتصادی است [۹].

۳- اصل وحدت بودجه

بر اساس این اصل تمام برنامه ها، فعالیتها و طرحهای دولت، همچنین تمام درآمدها و هزینه ها و در نتیجه «بودجه» تمام دستگاهها، سازمانهای دولتی باید در یک جا نوشته شود و برای رسیدگی و تصویب ارائه گردد. طرفداران این اصل چنین اظهار می نمایند که اگر اصل وحدت بودجه رعایت نشود و در نتیجه هر دستگاه و سازمان برای خود بودجه ای داشته باشد و با دولت برای هر دسته از کارهای گوناگون بودجه ای جداگانه و در زمانهای مختلف تهیه نماید، هماهنگی و تقارن منطقی زمانی و مکانی بین عملیات بخشهای متفاوت دولتی از میان خواهد رفت و پرهیز و جلوگیری از دوباره کاریها دشوار می شود. از طرف دیگر اگر قرار باشد که بودجه در بخشها و تیکه های مختلف و در زمانهای متفاوت به مجلس ارائه شود، امکان رسیدگی و تجزیه و تحلیل بودجه کل کشور از پارلمان سلب می گردد. با وجود تأکیدهای فوق در بعضی از کشورها برای دوره زمانی طولانی این اصل رعایت نمی شده است مثل ایالت متحده امریکا قبل از سال ۱۹۶۹ یا انگلستان قبل از اوایل قرن نوزدهم و در بعضی از جوامع گاه گاه این اصل زیر پا گذاشته شده است مثل متمرکز بودجه که در بعضی از سالها پس از ارائه بودجه به دلایل مختلف مثل وقوع هزینه ها یا درآمدهای اتفاقی پیش گویی نشده، تهیه و به مجلس ارائه می شود [۱۱]. فلسفه اساسی

اصل وحدت بودجه در این است که هر دستگاه برای خود بودجه ای نداشته باشد و دولت از کارهای پراکنده و جزئی و روزانه خودداری نموده و قوه مقننه نیز امکان رسیدگی و تجزیه و تحلیل بودجه را داشته باشد [۳]. به هر حال وحدت بودجه امکان کنترل و تجزیه و تحلیل پارلمان را بر عملیات مالی دولت افزایش می دهد و دولت وظیفه دارد تمامی بودجه را به طور یکجا و در غالب یک مجموعه به مجلس تقدیم کند.

۴- اصل کاملیت یا جامعیت بودجه

در این اصل به موازات اصل وحدت بودجه، توصیه می شود تمام درآمدها و هزینه های دولت به هر شکل و صورتی که هست اعم از بودجه جاری و عمرانی و یا سرمایه گذاری ثابت به وسیله وزارتخانه ها، مؤسسات دولتی، شرکتهای دولتی، نهادهای انقلابی، یعنی دستگاههایی که به نحوی از انحاء از بودجه دولت منتفع می گردند، در سند بودجه جمع آوری و به صورت ناخالص به مجلس تقدیم گردد. ناخالص بودن بودجه به این معنی است که باید ارقام منظور در بودجه بدون آنکه درآمدها از هزینه ها تهاثر گردند در سند بودجه درج گردد. دو قاعده کلی از اصل جامعیت بودجه مستفاد می شود: (۱) درآمدها و هزینه ها همدیگر را تهاثر نکنند. (۲) همه اقلام درآمدها و همه اقلام هزینه ها در بودجه عمومی منعکس گردند و هیچ چیز از قلم نیافتند. به این صورت اگر یک دستگاه دولتی درآمدهایی دارد باید این درآمد را کلاً به خزانه واریز و مجدداً هزینه های خود را در بودجه درخواست نماید، نباید حتی هزینه مربوط به وصول آن درآمد را از محل آن درآمد، محاسبه و مانده آن را به خزانه واریز نماید. ماده ۲۴ قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۱۲ اصل جامعیت بودجه را چنین تعریف کرده است: «کلیه عواید دولت باید بوسیله متصدیان مربوط مستقیماً به خزانه تحویل شود و کلیه مخارج در حدود قوانین و نظام نامه های مربوط و مقررات راجع به هر نوع خرجی به موجب حواله و نظارت مستقیم وزارت مالیه و به وسیله خزانه دولت پرداخت شود». ماده ۳۳ قانون محاسبات عمومی ایران مصوب ۱۵ دی ماه ۱۳۴۹ اصل جامعیت را چنین تعریف کرده است: «وجوهی که از محل درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی دولت وصول می شود و همچنین درآمدهای شرکتهای دولتی به استثنای بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکتهای سهامی بیمه ایران باید به حسابهای خزانه که در بانک مرکزی ایران افتتاح می گردد، تحویل شود. خزانه مکلف است ترتیب لازم را بدهد که شرکتهای دولتی بدون هیچگونه قید و شرط از وجوه خود استفاده نمایند.

«تبصره»: تشخیص مؤسسات اعتباری با شورای پول و اعتبار خواهد بود. قانون اساسی در اصل ۵۳ چنین به اصل جامعیت اشاره می کند: کلیه دریافتهای دولت در حسابهای خزانه داری کل متمرکز می شود و همه پرداختها در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می گیرد.

۵- اصل شمولیت یا تفصیل بودجه

بر اساس این اصل دولت باید بودجه را به صورت مشروح و با جزئیات آن تهیه و تنظیم و به مجلس پیشنهاد نماید و نمی تواند هیچ بخشی از آن را مجمل در نظر بگیرد. به این صورت که باید بودجه دستگاهها و سازمانهای مختلف به تفصیل و تفکیک درآمد و هزینه طبقه بندی شده و در قالب برنامه ها و طرحها به صورت استانی و ملی در لایحه منعکس شوند. اصل فوق باید طوری رعایت شود که امکان بررسی جزئیات مربوطه را به نمایندگان مردم بدهد. در واقع عدم رعایت اصل شمولیت یا تفصیل بودجه، امکان تجزیه و تحلیل پارلمان و تشخیص ضرورت ارقام بودجه را منتفی می نماید. طبق این اصل بودجه نمی تواند به عنوان مجموعه ای از اعداد و ارقام خشک و بی روح تلقی شود بلکه می باید در قالب گزارشهای مفصل توجیهی و مستدل مطرح گردد. بودجه تفصیلی در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۴۴ و به وسیله سازمان برنامه و بودجه تهیه و به صورت یک کتاب به مجلس ارائه شد.

۶- اصل تخصیص و عدم تخصیص بودجه

طبق این اصل تخصیص دولت موظف است هر اعتباری را صرفاً به همان جای اختصاص دهد که در بودجه مصوب شده است. دولت باید موظف باشد که در عمل مطابق آنچه که در بودجه تعیین و اجازه داده شده است هزینه نماید. نباید بودجه تخصیص پیدا کرده برای یک امر را خرج موضوع دیگری نماید چون در این صورت نتیجه مورد نظر از اصل شمولیت و کاملیت بودجه حاصل نخواهد شد. بر اساس اصل تخصیص، تمام ارقام منظور در بودجه باید به همان وضع و ترتیبی که در بودجه تعیین و اجازه داده شده است وصول یا مصرف شود. طبق این اصل هر رقم اعتباری که برای هزینه ای در بودجه پیش گویی شده است تنها برای همان هزینه قابل مصرف است و نباید آن را برای منظور دیگری خرج کرد. از سوی دیگر در این راستا در ماده ۹۳ قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۳۶۶ چنین آمده است: «در صورتی که بر اساس گواهی خلاف واقع ذی حساب به تأمین اعتبار و با اقدام یا دستور وزیر یا رئیس موسسه دولتی یا مقامات مجاز از طرف آنها زائد بر اعتبار مصوب و یا بر خلاف قانون وجهی پرداخت یا تعهدی علیه دولت امضا شود، هر یک از این تخلفات در حکم تصرف غیر قانونی در وجوه و اموال دولتی محسوب خواهد شد و بر اساس اصل عدم تخصیص دولت حق ندارد اگر به موقع یا جایی بودجه اختصاص نداده اند بودجه اختصاص دهد. عبارت دیگر کلیه درآمدهای دولت باید به خزانه واریز گردد و از درآمد عمومی دولت برای هزینه های دولت تأمین اعتبار شود.

۷- اصل انعطاف پذیری

مطابق با این اصل اگر چنانچه دولت در پیش بینی بودجه اعم از درآمدها یا هزینه هایش در طول سال با مشکلی بر بخورد می تواند از طریق متمم بودجه و ارائه آن به مجلس بودجه خود را ترمیم کند. ضمناً در داخل هر دستگاه به وزیر یا مسئول مربوطه تا حدی اجازه داده می شود که نسبت به جابجایی اعتبارات اقدام کند [۲]. از آنجائیکه بودجه بر اساس یک برآورد و پیش گویی تهیه و تنظیم می شود و شرایط

اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه یک امر پویا هستند، ممکن است پس از تصویب بودجه بعضی از تغییرات در اوضاع اقتصادی، اجتماعی و یا سیاسی جامعه ایجاد نماید که محل درآمدها و یا هزینه ها تغییر نماید. همچنین باز هم به دلیل اینکه بودجه یک برآورد و پیشگویی است و اوضاع اقتصادی در حال تحول امکان دارد که بودجه پیش گویی شده از سوی یک مدیر دولتی درست و دقیق نباشد و در عمل با مشکل بودجه مواجه شود. با توجه به نکات فوق به نظر می رسد که یک انعطاف در بودجه لازم به نظر می رسد در حالی که انعطاف در بودجه مخالف اصل تخصیص بودجه عمل می نماید. ضرورت های ناشی از پویایی جامعه حتی به طرفداران محکم اصل تخصیص نشان داده است که بودجه باید در حدی انعطاف پذیر باشد. فرض کنید که در بودجه پیش بینی شده است که برای ایجاد یک درمانگاه دولتی تعدادی پزشک، پرستار، و وسایل پزشکی فراهم شود و بودجه به صورت جزء به جزء منظور شده باشد. اگر پزشکهای مورد نظر به اندازه کافی حاضر به همکاری نبودند، چه باید کرد؟ آیا می توان بودجه مربوط به استخدام پزشک را صرف خرید ابزار پزشکی نمود یا به جای آن پرستار بیشتری استخدام کرد؟ مشکل انعطاف ناپذیری بودجه در مورد فعالیتهای اقتصادی دولت محدودیت بیشتری را ایجاد می کند. فرض کنید که بنگاه تولید دولتی بودجه لازم را برای خرید انواع نهاده های تولیدی پیشگویی کرده باشد، از آنجائیکه بین زمان پیشگویی بودجه و انجام هزینه ها فاصله زمانی نسبتاً طولانی وجود دارد، ممکن است قیمت بعضی از نهاده ها تغییر نماید و با توجه به قیمت جدید امکان اجرای برنامه تولید به صورت بهینه نباشد. آیا مدیر بنگاه نباید با جانشین کردن عوامل تولید ارزان تر بتواند با یک برنامه بهینه در تولید اقدام به فعالیت اقتصادی مورد نظر کند؟ نتیجتاً همان قدر که تخصیص در بودجه می تواند یک اصل مهم باشد، انعطاف پذیری نیز به عنوان یک اصل با اهمیت تلقی می شود. امروزه به خصوص در انجام هزینه های عمرانی و برنامه های اقتصادی تولیدی دولت تا حد قابل ملاحظه ای بودجه مربوطه از انعطاف لازم برخوردار است.

روش های مختلف انعطاف پذیری در بودجه به قرار زیر است :

اصلاح بودجه: منظور اصلاحی است که دولت با جابجایی اعتبارات مصوب در سطح مواد بودجه یا برنامه یا طرح های عمرانی به عمل می آورد و بدین وسیله بسیاری از مشکلات اجرایی سازمانها را از بین می برد.

متمم بودجه: بودجه ای است که طی آن تغییرات سقف اعتبارات دستگاههای اجرایی به قوه مقننه تقدیم می شود تا مورد بررسی و تصویب قرار گیرد.

اعتبار هزینه های پیش بینی نشده: اعتباری است که در قانون بودجه کل کشور منظور می شود و بنا به پیشنهاد وزرای ذی ربط و تأیید سازمان مدیریت و برنامه ریزی و تصویب هیأت وزیران با رعایت مقررات عمومی دولت قابل مصرف است.

اعتبارات دولت: اعتباری است که برای امر خاصی که جنبه عمومی و استثنایی دارد در اختیار دولت قرار می گیرد و همانند اعتبار هزینه های پیش بینی نشده به مصرف می رسد.

۸- اصل تحدیدی بودن هزینه ها

اعتبارت مصوب برای هر نوع هزینه تا حد همان اعتبار مصوب قابل خرج است نه بیشتر. منظور از تحدیدی بودن هزینه ها این است که اولاً وقتی اعتباری به مبلغ ۱۰۰ واحد برای خرید کالایی تصویب می شود نمی توان ۱۱۰ واحد هزینه کرد (مگر در حدی که جابجایی اعتبار به موجب قانون مجاز باشد). ثانیاً منظور شدن اعتبار در بودجه یک دستگاه دولتی، از نظر حقوقی تکلیفی برای هزینه کردن آن توسط دستگاه مزبور ایجاد نمی کند. به عبارت دیگر، تصویب اعتبارات اجازه خرج است نه تکلیف. البته از نظر سیاسی و اقتصادی نوعی الزام و تکلیف برداشت می شد. چون بعضی از ارقام هزینه مثل هزینه ی راهسازی یا کارخانه های تولیدی اگر انجام نشود، در حقیقت قسمتی از برنامه های دولت انجام نشده است که خود باید مسوول باشد. ماده پنجاه قانون محاسبات عمومی مقرر می دارد: «وجود اعتبار در بودجه کل کشور به خودی خود برای اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی ایجاد حق نمی کند و استفاده از اعتبارات باید با رعایت مقررات مربوط خود به عمل آید.

۹- اصل تخمینی بودن درآمدها

بودجه از طریق تصویب مجلس، ارزش قانونی می یابد. مجلس با تصویب بودجه، به قوه مجریه اجازه می دهد که درآمدهای پیش بینی شده را وصول و وجوه مورد نیاز خود را هزینه کند. این اجازه یک جواز مشروط است و کسب درآمدهای لازم، بدون وجود قانون جداگانه عملی نیست. هیچ مالیاتی را بدون وجود قانونی که مربوط به چند و چون نظام مالیاتی باشد نمی تواند از مؤدیان گرفت. قوانین مالیاتی نیز خود محصول تصویب مجلس هستند و مانند سایر قوانین خصلت دائمی دارند. یعنی تا زمانی که با قانون جدیدی نسخ نشده اند قابل اجرا هستند؛ ولی تصویب بودجه در واقع اجازه اجرای همین قوانین برای مدت یک سال است. در مورد هزینه ها نیز اجازه قوه مقننه، چه به وسیله بودجه و چه به وسیله قوانین مالی دیگر لازم است.

درآمدهای پیش بینی شده در بودجه، به اصطلاح اهل فن جنبه تخمینی دارد و این ابداع بدان معنی است که منظور شدن مبلغی به عنوان درآمد در بودجه کل کشور مجوزی برای وصول از اشخاص حقیقی و حقوقی نمی شود و در هر مورد نیاز به مجوز قانونی دارد. پیش بینی به هر میزان مانع وصول درآمدهای بیشتری از منابع مربوط نیست؛ لکن وصول مبالغ بیشتری خارج از ضوابط تعیین شده در قانون از افراد حقیقی و حقوقی خلاف است. به عبارت دیگر وصول درآمد بیشتر از مبلغ پیش بینی شده در بودجه - به شرط آنکه به موجب قانون وصول شوند- مانعی ندارد. حتی وصول درآمدهایی که در بودجه منظور نشده اند طبق مقررات مجاز و به همین ترتیب وصول درآمد به میزانی کمتر از آنچه پیش بینی شده است نیز بلامانع است. اصل پنجاه و یکم قانون اساسی نیز به این موضوع اشاره شده است: «هیچ نوع مالیات وضع نمی شود مگر به موجب قانون...».

۱۰- اصل تنظیم بودجه بر مبنای عملیات

بر مبنای این اصل، تهیه و تنظیم بودجه بایستی بر مبنای فعالیت و عملکرد دستگاههای اجرایی صورت گیرد نه عادات سنواتی؛ چرا که چنین عاداتی زمینه چانه زنی دستگاهها را برای دریافت اعتبارات بیشتر فراهم و اولویت بندی بین برنامه‌ها را با مشکل روبه‌رو می‌سازد. بکارگیری این اصل علاوه بر عملیاتی ساختن برنامه‌های دولت، باعث می‌شود برای فعالیتهای مناسب، اعتبار لازم در نظر گرفته شود. ماده ۵۰ قانون محاسبات عمومی می‌گوید: «وجود اعتبار در بودجه کل کشور به خودی خود برای اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی ایجاد حق نمی‌کند و استفاده از اعتبارات باید با رعایت مقررات مربوط به خود بعمل آید.»

۱۱- اصل تقدم درآمد بر مخارج

منظور آن است که قبل از هرگونه اقدامی در امر بودجه ریزی، ابتدا بایستی منابع درآمدی و سقف هر یک از آنها به طور دقیق پیش بینی شود و اثرات بر اخص‌های کلان اقتصاد مورد بررسی قرار گیرد و سپس در مرحله بعد، حجم عملیات و مخارج مورد نیاز برنامه‌ها را معین نمود، زیرا اولاً اقتصاد به شدت از قدرت خریدی که دولت از مردم جدا می‌کند اثر می‌پذیرد؛ مثلاً افزایش مالیاتها قطعاً بر پس انداز و خرید مردم تأثیر می‌گذارد، لذا بایستی مقدار مالیات طوری معین گردد که حداقل اثر منفی را بر اقتصاد داشته باشد. ثانیاً به لحاظ اینکه در هر بودجه ای مخارج تابعی از درآمدهاست، بررسی درآمدها مقدم بر مخارج است.

۱۲- اصل تفکیک هزینه های مستمر از غیر مستمر

با بکارگیری این اصل؛ یعنی تفکیک هزینه های مستمر از غیر مستمر می‌توان حجم، سهم و ترکیب هر یک از عناصر تشکیل دهنده بودجه را در برنامه های دولت معین نمود. هزینه های مستمر دولت عمدتاً شامل مخارج مصرفی و هزینه های غیر مستمر آن شامل سرمایه گذاری های مختلف است که هر کدام از آنها در سطوح کلان اقتصاد (رسیدن به تعادل بین عرضه و تقاضای کل، اشتغال، سطح عمومی قیمت‌ها، تولید و ...) اثر دارند. با تفکیک هزینه ها از یکدیگر، دولت می‌تواند از بودجه به عنوان ابزاری برای هدایت اقتصاد جامعه استفاده نماید.

طبقه‌بندی اقتصادی هزینه های دولت

اعتبارات هزینه ای (جاری) :

این اعتبارات، ظرفیتهای ایجاد شده توسط دولت را حفظ و نگهداری می‌کنند و هزینه های نگهداری از ظرفیتهای موجود را در قالب هزینه جبران خدمات کارکنان، استفاده از کالا و خدمات، هزینه های اموال و دارایی، بارانه، کمک های بلاعوض، رفاه اجتماعی و سایر هزینه های تامین و هزینه های اعمال حاکمیت و استقرار نظام را تامین می‌نماید. اعتبارات هزینه ای عموماً از محل درآمدهای عمومی تامین می‌گردد.

اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (عمرانی) :

این اعتبارات ، ظرفیتهای جدیدی ایجاد می نماید و یا ظرفیتهای موجود را توسعه و یا بر عمر مفید آنها می افزاید و یا دوام آنها را تثبیت میکند . و هزینه آن ازها از درآمد های عمومی تامین می گردد و چنانچه از محل درآمدهای اختصاصی تامین شود تحت عنوان سایر منابع در طرحهای عمرانی ثبت می شوند .

دستگاه اجرایی :

منظور وزارتخانه ها و نیروها و سازمانهای تابعه ارتش ، استانداری ها یا فرمانداری کل ، شهرداری ، و موسسه وابسته به شهرداری ، موسسات دولتی ، موسسات وابسته به دولت ، شرکتهای دولتی ، موسسات عام المنفعه و موسسات اعتباری تخصصی که عهده دار اجرای قسمتهایی از برنامه سالانه بشوند (بند ۱۱ ماده یک قانون برنامه و بودجه) .

دستگاههای اجرایی ، واحد سازمانی مشخصی هستند که به عاملیت یکی از قوای سه گانه تمام یا قسمتی از وظایف و برنامه های سالیانه راعهده دارباشند . دستگاه اجرایی به موجب قانون تاسیس شده و نام آن را قانون تعیین می نماید و به موجب قانون تغییر نام خواهند یافت . انتقال وظایف از یک دستگاه به دستگاه دیگر و بالعکس به موجب قانون صورت خواهد گرفت . دستگاه های اجرایی دارای یک شماره طبقه بندی شش رقمی در بودجه عمومی دولت هستند .

فصول اقتصادی اعتبارات هزینه ای عبارت است از :

• **جبران خدمات کارکنان (Compensation of Emplouees)**

• **استفاده از کالا و خدمات (Use of goods and services)**

• **هزینه های اموال و دارایی (Interest)**

• **یارانه (Subsidies)**

• **کمک های بلاعوض (Grants)**

• **رفاه اجتماعی (Social benfits)**

• **سایر هزینه ها (Miscellaneous Other Expenses)**

طبقه‌بندی اقتصادی هزینه‌های دولت بر حسب فصول هزینه و اجزای آن :

۱۰۰۰۰ فصل اول- جبران خدمت کارکنان

۱۰۱۰۰ حقوق و دستمزد

۱۰۱۰۱ حقوق و دستمزد کارکنان رسمی

۱۰۱۰۲ حقوق و دستمزد کارکنان غیررسمی

۱۰۱۰۳ حقوق و دستمزد کارگران مشمول قانون کار و تامین اجتماعی

۱۰۱۰۴ حقوق و دستمزد کارکنان خارجی

۱۰۱۰۵ حقوق و دستمزد ایام مرخصی‌های استفاده نشده شاغلین و بازنشستگان

۱۰۱۰۶ حق التدریس در موسسات آموزشی و پژوهشی

۱۰۱۰۷ حق تحقیق در موسسات آموزشی و پژوهشی

۱۰۱۹۹ سایر حقوق و دستمزد

۱۰۲۰۰ فوق‌العاده‌ها و مزایای شغل

۱۰۲۰۱ فوق‌العاده شغل

۱۰۲۰۲ فوق‌العاده مخصوص

۱۰۲۰۳ فوق‌العاده سختی شرایط محیط کار

۱۰۲۰۴ فوق‌العاده بدی آب و هوا

۱۰۲۰۵ تفاوت تطبیق

۱۰۲۰۶ فوق‌العاده محرومیت از تسهیلات زندگی

۱۰۲۰۷ فوق‌العاده محل خدمت

۱۰۲۰۸ فوق‌العاده اشتغال خارج از کشور

۱۰۲۰۹ کمک هزینه عائله‌مندی

۱۰۲۱۰ کمک هزینه اولاد

۱۰۲۱۱ حق سرپرستی

۱۰۲۱۲ همطرازی

۱۰۲۱۳ حق جذب

۱۰۲۱۴ فوق‌العاده جذب مناطق محروم

۱۰۲۱۵ اضافه کار و حق کشیک

۱۰۲۱۶ پاداش طی سال کارکنان شاغل

۱۰۲۱۷ عیدی پایان سال کارکنان شاغل

۱۰۲۱۸ فوق‌العاده نوبت کاری

۱۰۲۱۹ حق محرومیت از مطب

۱۰۲۲۰ حق مسکن

۱۰۲۲۱ کمکهای جنسی و غیرنقدی به کارکنان شاغل (به عنوان قسمتی از حقوق و مزایای قانونی آنان)

۱۰۲۹۹ سایر مزایا و فوق‌العاده‌های کارکنان شاغل

۱۰۲۲۰ حق مسکن

۱۰۲۲۱ کمکهای جنسی و غیرنقدی به کارکنان شاغل (به عنوان قسمتی از حقوق و مزایای قانونی آنان)

۱۰۲۹۹ سایر مزایا و فوق‌العاده‌های کارکنان شاغل / الف.ب.

۲۰۰۰۰ فصل دوم- استفاده از کالاها و خدمات

۱۰۱۰۰ ماموریت و نقل و انتقال کارکنان

۲۰۱۰۱ هزینه سفر

۲۰۱۰۲ فوق العاده ماموریت

۲۰۱۰۳ کرایه وسایل نقلیه

۲۰۱۰۴ بهای بلیط مسافرت

۲۰۱۰۵ هزینه نقل و مکان

۲۰۱۰۶ عوارض خروج از کشور

۲۰۱۰۷ هزینه صدور و تمدید گذرنامه

۲۰۱۹۹ سایر هزینه‌های ماموریت و نقل مکان

۲۰۲۰۰ حمل و نقل و ارتباطات

۲۰۲۰۱ حمل کالا و ائانه دولتی

۲۰۲۰۲ بیمه کالا

۲۰۲۰۳ حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی (حقوق ورودی)

۲۰۲۰۴ حمل و نقل نامه‌ها و امانات پستی

۲۰۲۰۵ حق اشتراک صندوق‌های پستی در داخل و خارج از کشور

۲۰۲۰۶ تلفن و فکس

۲۰۲۰۷ اجاره خطوط مخابراتی و کانال‌های ماکروویو

۲۰۲۰۸ اینترنت

۲۰۲۹۹ سایر حمل و نقل و ارتباطات

۲۰۳۰۰ نگهداری و تعمیر دارایی‌های ثابت

۲۰۳۰۱ ساختمان و مستحقات

۲۰۳۰۲ ماشین آلات و تجهیزات (اعم از ساکن و متحرک)

۲۰۳۰۳ وسایط نقلیه

۲۰۳۹۹ سایر دارایی‌های ثابت

۲۰۴۰۰ نگهداری و تعمیر وسایل و تجهیزات اداری

۲۰۴۰۱ میز و صندلی و مبلمان

۲۰۴۰۲ ماشین حساب

۲۰۴۰۳ ماشین تحریر

۲۰۴۰۴ ماشین فتوکپی

۲۰۴۰۵ لوازم صوتی و تصویری

۲۰۴۰۶ لوازم سرمایش و گرمایش

۲۰۴۰۷ رایانه

۲۰۴۹۹ سایر وسایل اداری

۲۰۵۰۰ چاپ و خرید نشریات و مطبوعات

۲۰۵۰۱ چاپ نشریه و مطبوعات

۲۰۵۰۲ چاپ دفاتر و اوراق اداری

۲۰۵۰۳ چاپ آگهی‌های اداری

۲۰۵۰۴ خرید نشریات و مطبوعات

۲۰۵۰۵ خرید دفاتر و اوراق اداری

۲۰۵۹۹ سایر هزینه‌های چاپ و خرید نشریات و مطبوعات

۲۰۶۰۰ تصویربرداری و تبلیغات

۲۰۶۰۱ عکاسی

- ۲۰۶۰۲ فیلمبرداری
- ۲۰۶۰۳ هزینه خدمات تبلیغاتی مانند خطاطی و نقاشی
- ۲۰۶۰۴ آگهی های تبلیغاتی
- ۲۰۶۹۹ سایر هزینه های تبلیغاتی
- ۲۰۷۰۰ تشریفات
- ۲۰۷۰۱ هزینه پذیرایی
- ۲۰۷۰۲ جشن و چراغانی
- ۲۰۷۰۳ حق سفره
- ۲۰۷۹۹ سایر هزینه های تشریفات
- ۲۰۸۰۰ هزینه های قضایی، ثبتی و حقوقی
- ۲۰۸۰۱ حق الوکاله
- ۲۰۸۰۲ حق المشاوره
- ۲۰۸۰۳ هزینه های قضایی
- ۲۰۸۰۴ هزینه های ثبتی
- ۲۰۸۹۹ سایر هزینه های قضایی، ثبتی و حقوقی
- ۲۰۹۰۰ هزینه های بانکی
- ۲۰۹۰۱ خرید دسته چک
- ۲۰۹۰۲ خرید سفته
- ۲۰۹۰۳ هزینه انتقال وجوه
- ۲۰۹۰۴ نگهداری اسناد و اشیاء قیمتی در بانکها
- ۲۰۹۹۹ سایر هزینه های بانکی

- ۲۱۰۰۰ آب و برق و سوخت مصرفی
- ۲۱۰۰۱ آب (آشامیدنی و تصفیه نشده) و یخ
- ۲۱۰۰۲ سوخت‌های فسیلی (نفت سفید، بنزین، گازوئیل، گاز، نفت کوره) (سوخت خودروها و ماشین‌آلات ثابت و متحرک)
- ۲۱۰۰۳ برق روشنایی و صنعتی
- ۲۱۰۹۹ سایر هزینه‌های آب و برق و سوخت
- ۲۱۱۰۰ مواد و لوازم مصرف شدنی
- ۲۱۱۰۱ مصالح ساختمانی (گچ، آجر، سیمان، آهک و...)
- ۲۱۱۰۲ ابزار و یراق (کلید، قفل، دستگیره و...)
- ۲۱۱۰۳ لوازم سرویس‌های بهداشتی (شیر آب، سیفون و...)
- ۲۱۱۰۴ مواد شوینده (صابون، مایع دستشویی، مایع ظرفشویی، پودرهای شوینده و...)
- ۲۱۱۰۵ لوازم یدکی (مربوط به وسایط نقلیه و ماشین‌آلات و تجهیزات)
- ۲۱۱۰۶ کاغذ و مقوا و لوازم التحریر
- ۲۱۱۰۷ مواد غذایی و مصرفی آبدارخانه
- ۲۱۱۰۸ مواد غذایی برای بیمارستانها، زندانها و اردوگاهها
- ۲۱۱۰۹ دارو و لوازم مصرفی پزشکی، دندانپزشکی و آزمایشگاه
- ۲۱۱۱۰ لوازم خواب و پوشاک
- ۲۱۱۹۹ سایر مواد و کالاهای مصرف شدنی
- ۲۱۲۰۰ هزینه‌های مطالعاتی و تحقیقی
- ۲۱۲۰۱ حق التألیف
- ۲۱۲۰۲ حق ترجمه
- ۲۱۲۰۳ خرید کتاب، نشریات، نرم‌افزارهای رایانه‌ای، فیلم‌های ویدیویی و سایر لوازم و ابزار مشابه

۲۱۲۰۴ هزینه برگزاری سمینارها و جلسات سخنرانی و کارگاههای آموزشی

۲۱۲۹۹ سایر هزینههای مطالعاتی و پژوهشی

۲۱۳۰۰ حق الزحمه به اشخاص برای انجام خدمات قراردادی

۲۱۳۰۱ اجرای برنامههای آموزشی، مذهبی، فرهنگی و هنری

۲۱۳۰۲ شرکت در جلسات (حق حضور در جلسه)

۲۱۳۰۳ تعلیم فنون

۲۱۳۰۴ حق الزحمه پزشکی

۲۱۳۹۹ سایر

۲۱۴۰۰ حق عضویت

۲۱۴۰۱ حق عضویت در سازمانها و موسسات بینالمللی

۲۱۴۰۲ قراردادهای و تعهدات دولت یا دستگاهها با موسسات خارجی (کمک- سهمیه)

۲۱۵۰۰ وسایل و تجهیزات نظامی

۲۱۵۰۱ خرید وسایل و تجهیزات نظامی که در عملیات تدافعی و تهاجمی مورد استفاده قرار میگیرند (مانند سلاح و مهمات و هواپیماجنگی)

۳۰۰۰۰ فصل سوم- هزینههای اموال و دارایی

۳۰۱۰۰ سود و کارمزد وامها و تسهیلات بانکی

۳۰۱۰۱ سود و کارمزد وامهای داخلی

۳۰۱۰۲ سود و کارمزد وامهای خارجی

۳۰۱۰۳ سود اوراق مشارکت

۳۰۱۰۴ سود اسناد خزانه

۳۰۱۹۹ سود سایر اوراق بهادار

۳۰۲۰۰ اجاره و کرایه

۳۰۲۰۱ اجاره زمین و اراضی، حق الارض و بهره مالکانه

۳۰۲۰۲ اجاره ساختمان مستحقات

۳۰۲۰۳ اجاره ماشین آلات و تجهیزات

۳۰۲۰۴ کرایه لوازم و ابزار مختلف

۴۰۰۰۰ فصل چهارم- یارانه

۴۰۱۰۰ کمک زیان شرکتهای دولتی

۴۰۱۰۱ کمک زیان شرکتهای دولتی

۴۰۲۰۰ پرداخت مابه‌التفاوت قیمت کالا

۴۰۲۰۱ یارانه کالاهای اساسی

۴۰۲۰۲ یارانه کود شیمیایی

۴۰۲۰۳ یارانه دارو

۴۰۲۹۹ سایر کالاها

۴۰۳۰۰ پرداخت‌های انتقالی غیر سرمایه‌ای به شرکتهای دولتی و موسسات انتفاعی وابسته به دولت

۴۰۳۰۱ شرکت‌های دولتی (مانند کمک به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به کارکنان)

۴۰۳۰۲ موسسات انتفاعی وابسته به دولت

۵۰۰۰۰ فصل پنجم- کمک‌های بلاعوض

۵۰۱۰۰ کمک‌های بلاعوض به دولت‌های خارجی

۵۰۱۰۱ سرمایه‌ای

۵۰۱۰۲ غیر سرمایه‌ای

۵۰۲۰۰ کمک بلاعوض به سازمان‌های بین‌المللی

۵۰۲۰۱ سرمایه‌ای

۵۰۲۰۲ غیر سرمایه‌ای

۵۰۳۰۰ کمک بلاعوض به سایر سطوح دولتی

۵۰۳۰۱ سرمایه‌ای

۵۰۳۰۲ غیر سرمایه‌ای

۵۰۴۰۰ کمک بلاعوض به سایر سطوح غیردولتی

۵۰۴۰۱ سرمایه‌ای

۵۰۴۰۲ غیر سرمایه‌ای

۶۰۰۰۰ فصل ششم - رفاه اجتماعی

۶۰۱۰۰ حق بیمه

۶۰۱۰۱ بیمه اجتماعی کارمندان دولت (بیمه بازنشستگی)

۶۰۱۰۲ بیمه درمان کارمندان دولت (بیمه عمر و بیمه درمان و تکمیلی و صدمات ناشی از حادثه)

۶۰۱۰۳ بیمه درمان افشار آسیب‌پذیر

۶۰۱۰۴ بیمه درمان روستائیان

۶۰۱۰۵ بیمه درمان خویش فرمایان

۶۰۱۰۶ بیمه اجتماعی کارگران

۶۰۱۰۷ بیمه اجتماعی نیازمندان

۶۰۱۰۸ بیمه اجتماعی روستائیان

۶۰۱۰۹ بیمه درمانی کارکنان نیروهای مسلح

۶۰۱۱۰ بیمه درمان ایثارگران

۶۰۱۱۱ بیمه درمان طلاب علوم دینی

۶۰۲۰۰ کمک‌های رفاهی کارمندان دولت

۶۰۲۰۱ کمک هزینه مواد غذایی و نگهداری رستوران

۶۰۲۰۲ کمک هزینه بیماری و زایمان

۶۰۲۰۳ کمک هزینه سرویس حمل و نقل

۶۰۲۰۴ کمک هزینه مهد کودک

۶۰۲۰۵ استرداد مخارج انجام شده توسط کارکنان برای کالا و خدماتی چون دارو، پزشکی، دندانپزشکی و صورت حساب بیمارستان

۶۰۲۰۶ پاداش پایان خدمت بازنشستگان

۶۰۲۰۷ کمک به حساب پس انداز کارکنان دولت

۶۰۲۰۸ کمک هزینه ازدواج و فوت کارکنان شاغل

۶۰۲۰۹ کمک هزینه برگزاری جشن‌ها و جوایز به فرزندان کارکنان شاغل و بازنشسته

۶۰۲۹۹ سایر کمک‌های رفاهی کارمندان دولت (مانند هزینه مراقبت در منزل، ارائه خدمات دارویی، هزینه‌های تامین آمبولانس، تامین هزینه صندلی چرخدار، کمک به هزینه مسافرت‌های زیارتی و سیاحتی، اعطای کمک‌های جنسی و غیرنقدي به مناسبت‌های خاص) «توسط سازمان‌های حمایتی دولتی»

۶۰۳۰۰ کمک‌های رفاهی گروه‌های خاص

۶۰۳۰۱ مستمری افسار آسیب پذیر

۶۰۳۰۲ کمک به معلولین جسمی و ذهنی

۶۰۳۰۳ کمک به خانواده‌های ایثارگران و خانواده معظم شهدا

۶۰۳۰۴ پرداخت کمک‌های موردی به افسار آسیب پذیر و معلولین

۶۰۳۰۵ کمک به مراکز غیردولتی و خانواده‌ها برای نگهداری و توانبخشی معلولین و سالمندان

۶۰۳۰۶ کمک به رسیدگی و ساماندهی آسیب دیدگان اجتماعی

۶۰۳۰۷ کمک به پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی

۶۰۳۹۹ سایر کمک‌های رفاهی گروه‌های خاص (مانند مراقبت در منزل، ارائه خدمات دارویی، هزینه تامین آمبولانس، تامین هزینه صندلی چرخدار،

کمک‌های جنسی و نقدي به آنان حسب مورد)

- ۶۰۴۰۰ کمک‌های رفاهی دانش‌آموزان و دانشجویان
- ۶۰۴۰۱ صندوق‌های رفاه دانشجویان
- ۶۰۴۰۲ کمک هزینه تغذیه دانشجویان، هنرجویان
- ۶۰۴۰۳ کمک هزینه رفت و آمد دانشجویان، هنرجویان
- ۶۰۴۰۴ کمک هزینه رفت و آمد دانش‌آموزان، هنرجویان
- ۶۰۴۰۵ هزینه‌های مربوط به اردوها و وسایل و تجهیزات و جوایز ورزشی و گردش‌های علمی
- ۶۰۴۰۶ کمک هزینه تحصیلی
- ۶۰۴۰۷ کمک به تغذیه، پوشاک و لوازم‌التحریر مورد نیاز دانش‌آموزان مناطق محروم و دانش‌آموزان استثنایی
- ۶۰۴۹۹ سایر هزینه‌های رفاهی دانش‌آموزان و دانشجویان و هنرجویان
- ۶۰۵۰۰ کمک‌های رفاهی بازنشستگان
- ۶۰۵۰۱ حقوق وظیفه و مستمری بازنشستگان و موظفین
- ۶۰۵۰۲ حق عائله‌مندی و اولاد بازنشستگان و موظفین
- ۶۰۵۰۳ افزایش حق عائله‌مندی و اولاد بازنشستگان و موظفین ۶۰ سال و بالاتر و از کارافتادگان
- ۶۰۵۰۴ پرداخت بیمه درمان مکمل بازنشستگان لشگری و کشوری
- ۶۰۵۰۵ پرداخت حق بیمه عمر و حوادث بازنشستگان لشگری و کشوری
- ۶۰۵۰۶ کمک هزینه ازدواج و فوت بازنشستگان و فرزندان آنان
- ۶۰۵۹۹ سایر کمک‌های رفاهی بازنشستگان (مانند هزینه مراقبت در منزل، ارائه خدمات دارویی، هزینه‌های تامین آمبولانس، تامین هزینه صندلی چرخدار، کمک‌های جنسی و غیرتقدی به آنان، جوایز و لوح تقدیر از آنان)
- ۶۰۶۰۰ کمک‌های رفاهی ایثارگران
- ۶۰۶۰۱ اجرای قانون حالت اشتغال برای ایثارگران مشمول
- ۶۰۶۰۲ کمک به اشتغال خانواده‌های ایثارگران

۶۰۶۰۳ کمک‌های موردی به خانواده‌های ایثارگران

۶۰۹۰۰ سایر هزینه‌های رفاه اجتماعی

۶۰۹۰۱ کمک هزینه ایام بیکاری، مرخصی دوران بارداری و زایمان

۶۰۹۰۲ هزینه کارکنان فوت شده شامل حمل جنازه، کفن و دفن و مراسم ترحیم

۶۰۹۰۳ کمک هزینه کاغذ، چاپ و صفاحی (مانند پایان‌نامه تحصیلی دانشجویان و امثال آن)

۶۰۹۹۹ سایر هزینه‌های رفاهی

۷۰۰۰۰ فصل هفتم- سایر هزینه‌ها

۷۰۱۰۰ پرداخت‌های انتقالی به موسسات غیرانتفاعی عرضه‌کننده خدمات به خانوار

۷۰۲۰۰ کمک به موسسات حمایتی دولتی و غیردولتی به صورت موردی

۷۰۳۰۰ عوارض اجباری (مانند عوارض شهرداری)

۷۰۴۰۰ جرایمی که توسط یک واحد دولتی برای سطوح دیگر وضع می‌شود

۷۰۵۰۰ جرایم و عوارض دادگاهها

۷۰۶۰۰ پرداخت‌های مربوط به جبران صدمات یا لطمات ناشی از سوانح طبیعی

۷۰۷۰۰ پرداخت به کارکنان غیرشاغل (حقوق آماده به خدمت‌ها در سالهای بودجه و سالهای قبل، حقوق ایام تعلیق مربوط به کارکنانی که به اتهام جرم از کار برکنار شده و سپس از اتهام منتسبه برائت حاصل کرده‌اند)

۷۰۸۰۰ بازخرید سنوات خدمت

۷۰۹۰۰ پرداخت‌های جبرانی در خصوص صدمات شخصی یا ملکی وارد آمده توسط واحدهای دولتی

۷۱۰۰۰ پرداخت‌های انتقالی سرمایه‌ای برای تامین تمام یا بخشی از هزینه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

۷۱۱۰۰ پرداخت حق بیمه مربوط به خودرو، آتش‌سوزی، سرقت و سایر بیمه‌ها به شرکت‌های بیمه

۱۷۱۲۰۰ اعتباراتی که به غیر از بیمه عمر به صورت موردی به صورت کمک به موسسات عمومی یا اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری اعطا میشود (مانند کمک به شهرداریها)

۷۱۳۰۰ پرداخت دیون

۷۱۴۰۰ بورسیه تحصیلی به دانشجویان جهت خدمت در سازمان بورس دهنده

۷۱۵۰۰ اهداء جوایز، سکه به مناسبت‌های خاص به اشخاص و تقدیر از آنان که رابطه استخدامی با دستگاه برگزارکننده ندارند

۷۱۹۰۰ سایر هزینه‌ها

نکاتی در خصوص طبقه‌بندی ۷ فصلی اعتبارات هزینه‌ای:

فصل اول: جبران خدمات کارکنان

- .
- :
- () .
- () .
- () .
- () .
- () .
- () .

فصل دوم: استفاده از کالا و خدمات

- .
- :
- .
- ...
- .
- .
- .
- .

فصل سوم: هزینه‌های اموال و دارایی

فصل چهارم: پارانه‌ها

() () ()
() () ()

فصل پنجم: کمک‌های بلاعوض

فصل ششم: رفاه اجتماعی

...
() .

فصل هفتم: سایر هزینه‌ها

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

طبقه بندی اقتصادی اعتبارات طرح‌های تملك دارایی های سرمایه ای:

- فصل اول تملك دارایی های سرمایه ای شامل "ساختمان و مستحقات ۱۱۰۱۰۰"

ساختمانهای مسکونی ۱۱۰۱۰۰

۱۱۰۱۰۰- محل پارکینگ اتومبیل در خانه، سایر تاسیسات جانبی محل مسکونی، خانه های شناور، خانه های قابل انتقال

ساختمانهای غیر مسکونی ۱۱-۱۲۰

۱۱-۱۲۱ — ساختمانهای اداری، مدارس، بیمارستانها، ساختمانهای مخصوص تفریحات و سرگرمیهای عمومی و انبارها.

۱۱-۱۲۲ — ساختمانهای تجاری: کارگاههای صنعتی، هتلها و رستورانها.

سایر مستحقات ۱۱-۱۳۰

۱۱-۱۳۱ — خیابان، جاده، شاهراه، پل، تونل، راه زیرزمینی، خطوط راه آهن و فرودگاه.

۱۱-۱۳۲ — کانالها و تونلهای زیر زمینی و سایر مستحقات مربوط به داراییهای زیر زمینی.

۱۱-۱۳۳ — خطوط مخابراتی، خطوط انتقالی، خطوط نیرو و خطوط لوله.

۱۱-۱۳۴ — تاسیسات تفریحی و ورزشی (باشگاهها و استادیومها).

ماشین آلات ۱۱-۱۴۰

۱۱-۱۴۰ — ماشین آلات و تجهیزات مربوط به ساختمان.

مطالعات ۱۱-۱۸۰

۱۱-۱۸۰ — مطالعات مربوط به تملک ساختمان و مستحقات.

مخارج جانبی ۱۱-۱۹۰

۱۱-۱۹۰ — مخارج جانبی مربوط به تملک ساختمان و مستحقات.

۲- فصل دوم تملک دارایی های سرمایه ای شامل "ماشین آلات" ۱۱-۲۰۰

ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل ۱۱-۲۱۰

۱۱-۲۱۱ — شامل تمامی ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل موتوری

۱۱-۲۱۲ — ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل غیر موتوری.

سایر ماشین آلات و تجهیزات ۱۱-۲۲۰

۱۱۰۲۲۱- رایانه و وسایل جانبی: رایانه، پرینتر، مونیتر، پلایتر، ماشینهای اداری، ماشینهای حسابداری و ...

۱۱۰۲۲۲- ملزومات اداری غیر مصرفی: میز، صندلی، مبلمان، ساعت و ...

۱۱۰۲۲۹- سایر: ماشین آلات الکتریکی، رادیو، تلویزیون، وسایل ارتباطی، تجهیزات پزشکی، آلات موسیقی و تجهیزات ورزشی.

مطالعات ۱۱۰۲۸۰

۱۱۰۲۸۰- مطالعات مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات.

مخارج جانبی ۱۱۰۲۹۰

۱۱۰۲۹۰- مخارج جانبی مربوط به تملک ماشین آلات و تجهیزات.

۳- فصل سوم تملک دارایی های سرمایه ای شامل "سایر داراییهای ثابت" ۱۱۰۳۰۰

داراییهای مولد ۱۱۰۳۱۰

۱۱۰۳۱۱- **حیوانات مولد:** دامهای شیرده، گوسفند و سایر حیواناتی که از پشم آنها استفاده می شود و حیواناتی که در حمل و نقل، مسابقه و سرگرمی مورد استفاده قرار می گیرد. حیواناتی که برای یک بار از آنها استفاده می شود مانند دامهای که برای کشتار پرورش داده می شوند (دامهای پرواری) در موجودی انبار طبقه بندی می شوند. فقط حیواناتی که تحت کنترل، مسئولیت و مدیریت دولت قرار دارند در طبقه بندی لحاظ می گردند.

۱۱۰۳۱۲- **گیاهان مولد:** درختان میوه و گیاهانی که از شاخ، برگ و میوه آنها استفاده می شود. گیاهانی که برای یک بار از آنها استفاده می شود مانند درختانی که برای تولید الوار کاشته میشوند در موجودی انبار طبقه بندی می شوند. فقط گیاهانی که تحت کنترل، مسئولیت و مدیریت دولت قرار دارند در این طبقه بندی لحاظ می گردند.

داراییهای ثابت نامشهود ۱۱۰۳۲۰

۱۱۰۳۲۱- **حفاریهای معدنی:** حفاریهای معدنی برای کشف ذخایر نفت، گاز طبیعی و سایر داراییهای زیر زمینی، اطلاعات حاصل از حفاری بر فعالیتهای تولیدی سالهای آینده دارندگان آن تاثیر می گذارد، در این طبقه بندی است.

۱۱۰۳۲۲- **نرم افزار رایانه ای:** برنامه ها، توضیح برنامه های اسناد پشتیبانی برای نرم افزار سیستم ها و کاربرد های آن که بیش از یک سال مورد استفاده قرار گیرد در این فصل جای دارد.

۱۱۰۳۲۳- کارهای ادبی هنری (مانند فیلم سینمایی، نوار موسیقی)

۱۱۰۳۱۲- سایر دارایی های ثابت نامشهود

مطالعات

۱۱۰۳۸۰- مطالعات مربوط به تملک سایر دارائیهایی ثابت

مخارج جانبی

۱۱۰۳۹۰- مخارج جانبی مربوط به تملک سایر دارائیهایی ثابت

*مخارج انجام گرفته در مورد تحقیقات و توسعه، آموزش پرسنل، بررسی بازار و فعالیتهای مشابه دارای ثابت نامشهود تلقی نمی گردد و در اعتبارات هزینه ای منظور می شود.

۴- فصل چهارم تملک دارایی های سرمایه ای شامل "تغییر در موجودی انبار" ۱۲۰۱۰۰

تغییر در موجودی های استراتژیک-۱۲۰۱۱۰

۱۲۰۱۱۱- غلات

۱۲۰۱۱۲- نفت و فراورده های نفتی

۱۲۰۱۱۹- سایر اقلام استراتژیک

تغییر در موجودی مصالح پای کار

۱۲۰۱۲۰- تغییر در موجودی مصالح پای کار

تغییر در سایر موجودی ها-۱۲۰۱۳۰

۱۲۰۱۳۱- **مواد و ملزومات:** شامل تمام کالاهایی می گردد که با هدف استفاده از آنها در فرایند تولید نگهداری می شوند. مانند: ملزومات اداری، سوخت و مواد غذایی.

۱۲۰۱۳۲- **کارهای ناتمام:** شامل کالاها و خدماتی که بخشی از آن توسط تولید کننده به اتمام رسیده است. لیکن اولاً قبل از تکمیل فروخته، حمل یا منتقل نمی شود، ثانیاً تولید آنها در آینده توسط تولید کننده اصلی آن ادامه خواهد یافت. آن دسته از واحد های دولتی که عرضه کننده خدمات بازار هستند.

۱۲۰۱۳۳- **کالاهای تمام شده:** شامل کالاهایی است که محصول فرایند تولید بشمار می روند و هنوز در اختیار خود قرار دارند و یا قرار نیست قبل از عرضه به سایر واحد های عملیات بیشتری بر روی آنها انجام گیرد.

۱۲۰۱۳۴- **کالاهایی برای فروش مجدد:** کالاهایی که به منظور فروش مجدد یا انتقال به سایر واحد ها ، بدون نیاز به انجام عملیات اضافه بر روی آن تملک می شوند. هر واحد دولتی که کالاهای تولیدی خود را با قیمت مناسب به فروش میرساند معمولاً دارای موجودی انبار کالاها برای فروش مجدد می باشد. همچنین شامل کالاهای خریداری توسط واحدهای دولتی برای عرضه مجانی یا با قیمت ارزان به واحدهای دولتی دیگر می باشد .

مطالعات

۱۲۰۱۸۰- مطالعات مربوط به تغییر در موجودی انبار

مخارج جانبی

۱۲۰۱۹۰- مخارج جانبی مربوط به تغییر در موجودی انبار

* کالاهای نگهداری شده برای مواقع اضطراری و موقعیت های استراتژیک ، کالاهای نگهداری شده توسط سازمان های تنظیم کننده بازار و کالاهایی که دارای ماهیت ویژه برای جامعه هستند . در نظام مزبور موجودیهای استراتژیک به عنوان کالاهای برای فروش مجدد تلقی می گردد.

۵- فصل پنجم تملک دارایی های سرمایه ای شامل "اقلام گرانبها" ۱۳۰۱۰۰

سنگ ها و فلزات قیمتی

۱۳۰۱۱۰-مانند: الماس، طلای سفید و قره، مشروط بر اینکه بعنوان داده در فرایند تولید بکار نروند. -جواهرات با ارزش که از سنگ ها و فلزات قیمتی ساخته شده باشند.

تابلو های نقاشی

۱۳۰۱۲۰- تابلو های نقاشی ،مجسمه، کتب خطی و سایر آثار هنری و آنتیک.

جواهرات

۱۳۰۱۳۰- جواهرات با ارزش که از سنگها و فلزات با ارزش ساخته شده باشند.

مطالعات

۱۳۰۱۸۰- مطالعات مربوط به تملک اقلام گرانبها.

مخارج جانبی

۱۳۰۱۹۰- مخارج جانبی مربوط به تملک اقلام گرانها

۶- فصل ششم تملک دارایی های سرمایه ای شامل " زمین " ۲۱۰۰۰۰۰

منابع آب سطحی

۲۱۰۱۰۱- منابع آب سطحی همانطور که ذکر شد جزء ارزش زمین محسوب می گردد شامل: مخازن آب، دریاچه ها، رودخانه ها و سایر آب های سطحی که حق حاکمیت بر آنها قابل احراز باشد.

اصطلاحات اساسی روی زمین

۲۱۰۱۰۲- ساختمانها و مستحقات که بر روی زمین احداث شده اند ف مانند جاده ف ساختمان های اداری و تونلها و برخی از عملیات ساختمانی مانند ایجاد سیل بند، ایجاد کانالهای آبیاری و زهکشی بعنوان بهبود و اصلاح و احیای زمین و اراضی بشمار می رود. ارزش اینگونه عملیات در ارزش زمین باید منظور گردد.

سایر

۲۱۰۱۰۹- باغ میوه، تاکستانها، باغ گل و سایر درختان، حیوانات و سایر محصولات زراعی

- دارائیهای زیر زمینی

- منابع زیستی کنترل شده (خارج از کنترل دولت)

- منابع آب زیر زمینی

مطالعات

۲۱۰۱۸۰- مطالعات مربوط به تملک زمین

مخارج جانبی

۲۱۰۱۹۰- مخارج جانی مربوط به تملک زمین.

۷- فصل هفتم تملک دارایی های سرمایه ای شامل " حق الزحمه کارکنان طرح " ۲۲۰۰۰۰

دارائیهای زیر زمینی-۲۲۰۱۰۰

۲۲۰۱۰۱- دارائیهای زیر زمینی : ذخائر اثبات شده نفت، گاز طبیعی، ذغال سنگ.

۲۲۰۱۰۲- دارائیهای زیر زمینی: کانی های فلزی

۲۲۰۱۰۳- دارائیهای زیر زمینی: کانی های غیر فلزی

۲۲۰۱۹۹- سایر دارائیهای زیر زمینی

سایر دارائیهای تولید نشده مشهود-۲۲۰۲۰۰

۲۲۰۲۰۱- منابع زیستی: حیوانات و گیاهانی است که حقوق مالکیت آنها احراز شده، لیکن تحولات آنها تحت کنترل مدیریت و مسئولیت مستقیم دولت نمی باشد مانند جنگلهای بکر و منابع ابریزان که از نظر تجاری قابل بهره برداری می باشند.

۲۲۰۲۰۲- منابع آب: شامل منابعی می شوند که نیاز به احراز مالکیت دارد و برای مقاصد اقتصادی قابل بهره برداری است و یا بزودی قابل بهره برداری خواهد شد.

۲۲۰۲۰۳- فضای الکترو مغناطیسی: شامل فرکانس های رادیویی مورد استفاده در انتقال صدا و اطلاعات و همچنین فرکانسهای تلویزیونی می باشد.

دارائیهای تولید شده نامشهود-۲۲۰۳۰۰

۲۲۰۳۰۱- حق امتیاز: امتیاز استخراج ذخایر معدنی

۲۲۰۳۰۲- حقوق ارتفافی

۲۲۰۳۰۳- سر قفلی

۲۲۰۳۰۴- قرارداد اجاره و سایر قراردادها: اجاره زمین، ساختمان و سایر مستحقات و قرارداد با ورزشکاران و نویسندگان

دارائیهای تولید نشده متفرقه-۲۲۰۴۰۰

۲۲۰۴۸۰- مطالعات مربوط به تملک دارایی های تولید نشده

نظارت و کنترل بر بودجه

هر چند بین نظارت و کنترل تفاوت قائل هستند (نظارت جنبه قانونی و حقوقی دارد ولی کنترل بیشتر جنبه فنی و تکنیکی دارد). نظارت بر بودجه را به معنی کنترل مالی و قانونی نحوه اجراء بودجه مصوب و ارزیابی نتایج حاصل از بودجه قلمداد می نمایند

نظارت بر بودجه به دو طریق انجام می شود:

- نظارت مالی:

طرق نظارت مالی بر بودجه به صورت نظارت قبل از طرح (توسط وزارت امور اقتصادی و دارائی) و نظارت بعد از خرج (توسط دیوان محاسبات کشور) مطرح است.

- نظارت عملیاتی:

نظارت عملیاتی بررسی و ارزشیابی نتایج و آثار اجراء بودجه و عملیات و برنامه ها و طرح های انجام شده و تطبیق این نتایج و آثار با برنامه ها و اهداف مصوب پیش بینی شده و نیز مقایسه پیشرفت عملیات با جدولها زمان بندی می باشد. در ایران نظارت عملیاتی توسط سازمان برنامه و بودجه انجام می شود

منابع:

شیرینی نژاد، علی اکبر (۱۳۷۵). گستره مالی و ساختار بودجه ایران. نشر نی. چاپ اول.

فرزیب، علیرضا (۱۳۸۱). بودجه ریزی دولتی در ایران. تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی

فرج وند، اسفندیار (۱۳۸۳). فرآگرد تنظیم تا کنترل بودجه. انتشارات فروزش.

مراف، فریدون (۱۳۵۴). بودجه ریزی دولتی و نظام بودجه ایران. انتشارات موسسه عالی بازرگانی. چاپ سوم.

-بابایی، حسین (۱۳۸۱). بودجه‌ریزی دولتی «از نظریه تا سیاست». تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی. چاپ دوم.

تعریف، مفاهیم اساسی و اصول بودجه نویسنده موحذزاده، ایوب

<http://daneshju-club.com>

<http://rezadelavari.com>

<http://www.nah3.com/view/3.aspx>

<http://www.tabnak.ir/fa/news>

<http://ham-nm.blogfa.com/post/۲۷>

<http://www.behin-gostar.com/files/ob.pdf>